

Beslut om bildande av naturreservatet Kleven i Falköpings kommun

Innehåll

Länsstyrelsens beslut
Syftet med naturreservatet
Föreskrifter för naturreservatet
Uppgifter om naturreservatet
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Ärendets handläggning
Upplysningar
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan med bilagor
Bilaga 4. Hur man överklagar
Bilaga 5. Sändlista

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808, MB) att det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 förklaras som naturreservat. Naturreservatets gränser utmärks i fält.

Namnet skall vara **Naturreservatet Kleven**.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd fastställer Länsstyrelsen skötselplanen i bilaga 3.

Länsstyrelsens beslut om naturreservatet på fastigheten Kleven 1:2 enligt § 7 naturvårdslagen daterat 1969-07-25, dnr IIIR11 7 68 samt naturreservatet Prästängen – Svartarpskärr enligt § 7 naturvårdslagen daterat 1972-10-30, dnr 11.121-203-71 och 11-121-214-71 upphör att gälla när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

När detta beslut vunnit laga kraft, kommer även Länsstyrelsens tidigare beslut om skydd för landskapsbilden inom delar av Falbygden enligt 19 § NVL, daterad 1970-04-20, att upphävas i de delar som ingår i naturreservatet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med reservatet är bevara och förstärka följande biologiska och geovetenskapliga bevarandevärden:

- ☞ en ädellövdominerad brantskog med stora populationer av krävande lundväxter och hotade/sällsynta kryptogamer.
- ☞ hävdade gräsmarker och brynmiljöer med blommande/bärande buskar och träd i nära anslutning till den ädellövriska brantskogen.
- ☞ kalkrika källmiljöer, sumpskogar samt två extremrikkärr innehållande en artrik flora med flera sällsynta kärlväxter och mossor.
- ☞ följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- ☞ låta lövskogen i stora delar få utvecklas fritt. Där skall inga åtgärder alls vidtas för att behandla vegetationen.
- ☞ i kanten mellan lövskog och åker/betesmark företa åtgärder för att gynna och förstärka skogsbryn med blommande/bärande träd och buskar.
- ☞ i vissa delar hålla öppet ett odlingslandskap med till detta hörande naturvärden. På dessa marker skall betesdrift ske.
- ☞ genomföra restaureringsinsatser och återkommande skötselinsatser i extremrikkärren.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ MB samt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt MB, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att:

1. avverka, gallra, röja eller utföra annan skogliga åtgärd.
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. anordna upplag.
4. borra, spränga, schakta, gräva, tippa och fylla ut med massor.
5. utföra dikning, dämning, rensning eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
6. bedriva täkt av något slag.
7. anlägga eller förändra väg, stig eller parkeringsplats.
8. anlägga mark- eller luftledning.
9. uppföra byggnad, torn, mast, antenn eller liknande anläggning.
10. anbringa tavla, skylt, affisch eller därmed jämförbar anläggning.
11. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel.
12. kalka.
13. inplantera växt- eller djurart.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

14. utföra underhållsröjningar i befintliga luftledningsgator.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplan får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

Vattenuttag för eget husbehov samt vattenuttag enligt gällande servitutsavtal, i befintliga vattentäkter, påverkas inte av naturreservatets föreskrifter. Underhåll av befintliga anläggningar får göras. För eventuell omläggning av rörledningar m m krävs dock dispens från reservatsföreskrifterna.

Reparationer av befintliga luftledningar får utföras. Markskador ska så långt möjligt undvikas. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. Om samråd inte kunnat ske ska Länsstyrelsen utan dröjsmål informeras skriftligen om åtgärd som vidtagits samt om orsak till att samråd inte kunnat ske innan arbetet påbörjades.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång samt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. Märka ut reservatet.
2. Sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
3. Utföra åtgärder enligt till beslutet hörande skötselplan, d v s:
 - Avverka träd och sly för att hålla hagmarker och rikkärr öppna.
 - Röja granföryngring.
 - Hävda rikkärr och betesmarker.
 - Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen skall ske i samverkan med berörda fastighetsägare.
2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

Alla virkessortiment inkl. GROT (grenar och toppar), som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller förvaltaren.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att:

1. skada döda liggande och stående träd.
2. fälla träd och buskar, bryta kvistar eller på annat sätt skada vegetationen.
3. gräva upp växter eller växtdelar.
4. göra upp eld.
5. framföra motordrivet fordon eller cykla.
6. plocka eller samla in kärlväxter, mossor, lavar, insekter och svamp med undantag av bär och matsvamp.
7. anordna läger eller idrottstävling som omfattar fler än 100 deltagare.

Föreskrift C.5 gäller ej jakträttsinnehavare för uttransport av fällt vilt.

D. Annan lagstiftning som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet skall uppnås.

För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om villkoren i 7 kap 28 b § MB är uppfyllda, eller om regeringen har gett tillåtelse och villkoren i 7 kap 29 § MB är uppfyllda.

Verksamheter vilka kräver dispens eller tillstånd från någon av föreskrifterna i detta beslut förutsätter ofta prövning enligt andra lagrum i miljöbalken för att kunna utföras. Exempel på sådan prövning kan vara tillstånd eller anmälan för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken eller tillstånd till markavvattnings eller annan vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken. Även tillstånd enligt annan lagstiftning kan vara aktuell, t.ex. bygglov enligt Plan- och bygglagen eller tillstånd enligt Vägagen. Terrängkörningslagen innehåller vissa förbud mot körning i terräng.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Kleven
Objektnummer:	5395
Kommun:	Falköping
Län:	Västra Götaland
Natura 2000-beteckning:	Prästängen-Klevängen, SE0540111
Lägesbeskrivning:	På Gerumsbergets nordvästra sluttningar.
Socken/församling:	Åsle, Tiarp
Topografisk karta:	8DSO
Ekonomisk karta:	8D0f
Naturgeografisk region:	Falbygden, 22 b
Fastigheter och ägare:	Kleven 1:2, Daniel Murath Tiarp 6:2, Daniel Murath Tiarp 6:6, Börje Jacobsson Fårdala 1:3, Gunnar Bergstrand, Alf Bergstrand och Claes Bergstrand Svartarp 3:2, Gunnar Hägg, Karin Hogander Svartarp 2:1, Arne Kölby, Bo Kölby, Robert Kölby, Lars Kölby Svartarp 3:9, Skaraborgs läns naturskyddsförening Prästgården 1:12, Naturvårdsverket
Nyttjanderättsinnehavare:	Vattenfall eldistribution AB Leif och Marita Svensson (arrendatorer)
Areal:	20,2 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Kleven ligger ca 7 km öster om Falköping, på Gerumsbergets nordvästra sluttning, i ett område med vidsträckta lövskogar. Här förekommer en mosaik av olika naturtyper. I naturreservatet finns extremrikkärr, rasbranter, ädel-lövskog, sumpskog, bäckraviner och öppna betesmarker.

Hela området består av ett äldre, igenväxande kulturlandskap som tidigare varit relativt öppet. Numera består dock större delen av området av lövskogar av olika typer. Uppe på Klevberget betas en ekhage som är relativt öppen. I ekhagen finns goda exempel på äldre åkersystem. I bergbranterna dominerar ädellövskog med en väl utvecklad lundflora. Här kan man hitta arter som blåsippra, skogsbingel, myskmadra, svart trolldruva, hässleklocka, stinksyska, kransrams och vårärt. I branterna är också moss- och lavfloran rik, med ett flertal signalarter. I sluttningens nedre delar finns triviallövdominerade sumpskogar.

Två av värdekärnorna i naturreservatet utgörs av de bägge extremrikkärren, Svartarpskärrret och Klevängen. I kärren hittas arter som kärrfibbla, vaxnycklar, luktsporre, tvåblad, flugblomster, gräsull och dvärglumner. Vidare är mossfloran rik med många kalkgynnade arter. Särskilt kan den mycket sällsynta rikkärrsskapanian nämnas. I Svartarpskärrret finns de hotade snäckorna kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*, och otandad grynsnäcka, *Vertigo genesii*.

Friluftsliv

Området är på grund av rasbranterna och de blöta rikkärren relativt svårtillgängligt och har därför mindre betydelse för det rörliga friluftslivet.

Markanvändning

Under slutet av 1800-talet utnyttjades större delen av området för foderproduktion. Merparten av de gamla lövängarna har nu vuxit igen med lövskog. Vissa mindre partier är fortfarande halvöppna. Dessa lövskogar har inte använts för skogsproduktion i någon högre grad, varför de nu hyser höga naturvärden. Stora delar av områdena hävdas fortfarande med bete.

Bebyggelse och anläggningar

Inom reservatet finns ingen bebyggelse. På fastigheten Kleven 1:2 ligger en vattentäkt.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Kleven ligger inom riksintresse för naturvården (NRO14108) och för kulturmiljövården (KR 47, KR 100)

Kommunal översiktsplan

Naturreservatet ligger inom ett område som betecknas som värdefull kulturmiljö. Lövskogen på Klevberget anges som ekologiskt särskilt känsligt. Bildandet av Klevens naturreservat ligger i linje med kommunens översiktsplan.

Internationell betydelse

Större delen av naturreservatet utgörs av Natura 2000-området Prästängen-Klevängen, SE0540111.

Befintliga områdesskydd

Inom området ligger Klevängens naturreservat och Prästängen-Svartarpskärrs naturreservat. Området ligger också inom landskapsbildsskydd, beslut 1970-04-20. Dessa beslut upphävs inom Klevens naturreservat när beslutet vunnit laga kraft.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Bevarandevärden

Naturreservatet ligger på sluttningen av Gerumsberget. Ädellövskogen i branterna utgör goda exempel på den lövnaturskog som finns på platåbergens sluttningar på Falbygden. I vissa delar av branterna har inga skogsbruksåtgärder genomförts under lång tid. Antalet trädarter är högt och det förekommer rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier. Lundfloran är rik och de rödlistade arterna mindre hackspett och mörk baronmossa påträffas här.

Nedanför branten där marken planar ut har ett par källmyrområden bildats. Svartarpskärret är ett extremrikkärr som ligger i det södra källmyrområdet och i det norra ligger Klevängen omgiven av lövsumpskog. I framför allt Svartarpskärret, som är ett typiskt axagkärr, finns ett flertal rödlistade arter som luktsporre, rikkärskapania, otandad grynsnäcka och kalkkärrsgrynsnäcka.

Delar av området hävdas idag med bete. Brynmiljöerna med fågelbär, hassel och nypon bildar gräns mot de mer öppna betade ekhagarna i norr och öster.

Rikkärren och större delen av lövskogs- och hagmarksområdet är klassat som Natura 2000 område.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet Levande skogar, delmål 12.1.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De

är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § MB finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Ärendets handläggning

Området vid Gerumsbergets nordvästra sluttningar har länge varit känt för sina höga biologiska värden. Redan på 1970-talet bildades Prästängen-Svartarpskärrs och Klevängens naturreservat och 2001 bildades Fårdala naturreservat. Värdena har också uppmärksammats i Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopinventering och i Länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering.

I samband med ett fastighetsägarbyte i området togs initiativ till ett möte mellan markägaren, Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen. Vid mötet, som hölls i oktober 2002, enades man om att ett naturreservat vore en bra lösning för alla parter. Länsstyrelsen tog därefter fram förslag till naturreservatsgräns och kontaktade övriga berörda markägare.

Regeringen beslutade 1997 att rikkärren Klevängen och Prästängen-Svartarpskärr skulle föreslås ingå i Natura 2000. Under 2003 förankrades övriga delar av det planerade naturreservatet med markägarna för att kunna ingå i Natura 2000. Ett mindre skogsparti i sydost ligger dock utanför Natura 2000 området.

Naturreservaten Prästängen-Svartarpskärr och Klevängen upphävs och inlemmas i det nya naturreservatet. För Svartarpskärr bedömer Länsstyrelsen att detta inte innebär något ytterligare intrång och att ersättning således inte skall utgå.

Under 2002 värderades berörda fastigheterna. Överenskommelser om intrångsersättningar har träffats för samtliga markägare, utom en.

Daniel Murath, Börje Jacobsson, Gunnar Bergstrand, Alf Bergsstrand, Claes Bergstrand, Arne Kölby, Bo Kölby, Robert Kölby, Lars Kölby, Gunnar Hägg, Karin Hogander, Leif och Marita Svensson, Skaraborgs naturskyddsförening och Vattenfall eldistribution AB har, som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Falköpings kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökningar. Naturvårdsverket

har inte fått förslaget på remiss i enlighet med verkets skrivelse den 30 januari 2002, dnr 312-1065-02 No.

Falbygdens Fågelklubb, Falbygdens Naturskyddsförening och Västergötlands Ornitologiska förening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Yttrande från remissinstanser och sakägare

Yttranden har inkommit från Miljönämnden i Falköpings kommun, Vattenfall och Västergötlands ornitologiska förening i samarbete med Falbygdens fågelklubb.

Miljönämnden i Falköpings kommun tillstyrker bildandet av naturreservatet. Miljönämnden vill också att staten satsar mer på information och tillgänglighet genom att märka upp kulturhistoriskt intressanta platser, bygga en parkeringsplats samt anlägga en gångstig.

Länsstyrelsens kommentar:

Området skyddas främst för sina höga biologiska värden. Rasbranterna, sumpskogarna och de blöta kärren gör också området svårtillgängligt. För närvarande finns inga planer på att förbättra tillgängligheten.

Vattenfall har inget att erinra mot beslutet under förutsättning att hänsyn tas till befintlig 40 kV kraftledning. Vattenfall föreslår att en text i beslutet som skyddar ledningsägarens intressen.

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsen gör bedömningen att kraftledningen kan finnas kvar. Den går dock i direkt anslutning till en värdefull bäckmiljö med rödlistade och ovanliga arter, se tabell i skötselplan. Detta innebär att åtgärder som görs i anslutning till ledningen kan påverka naturvärdena negativt. Beslutet justeras så att tillstånd krävs för underhållsrojningar av ledningsgatan. Breddning av ledningsgatan kräver dispens från föreskrifterna.

Västergötlands ornitologiska förening och Falbygdens Fågelklubb har inget att erinra mot beslutet. Föreningarna anser att det vore av värde om en ornitologisk undersökning kan genomföras.

Länsstyrelsens kommentar: Eftersom reservatet är relativt litet har Länsstyrelsen valt att prioritera andra artgrupper, i avsnittet om dokumentation och uppföljning.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m. m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § MB medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservat.

Insektsangrepp m. m.

Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Ersättningstalan

I de fall överenskommelse med sakägare om intrångsersättning inte träffats vid tidpunkten för detta beslut fortsätter förhandlingen om ersättning, dock längst ett år efter att beslutet vunnit laga kraft. Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § MB lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling samt i Falköpings tidning, och Skaraborgsbygden. Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörandet i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljödepartementet), se bilaga 5.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Biolog Johan Jannert har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg och sakansvarig Tord Wennerblom, bitr länsantikvarie Lars Jacobzon, arkitekt Mehdi Vaziri och länsjurist Göran Fjellman.

Göran Bengtsson

Johan Jannert